

Ευριπίδη «Βάκχες» από τη Θεατροκίνηση

Μετάφραση: Γιώργος Χειμωνάς. **Σκηνοθεσία:** Ισίδωρος Σιδέρης. **Σκηνικά:** Γιάννης Κατρανίτσας. **Κοστούμια:** Σταύρος Αντωνόπουλος. **Χορογραφία:** Κυριάκος Κοσμίδης. **Μουσική:** Γιάννης Μεταλλινός. **Φωτισμοί:** Κώστας Μπλουγουράς. **Παίζουν:** Δήμητρα Χατούπη, Κυριάκος Κοσμίδης, Αλέξανδρος Μπουρδούμης, Σπύρος Περδίου, Φώτης Θωμαΐδης, Νικολίνα Μουαΐμη, Οδυσσέας Παπασπηλιόπουλος, Έλενα Γεροδήμου κ.ά.

ΣΤΟ Αρχαίο Ωδείο της Πάφου συνεχίζεται το 7ο Διεθνές Φεστιβάλ Αρχαίου Ελληνικού Δράματος. Οι «Βάκχες» του Ευριπίδη είναι η δεύτερη σκηνοθετική δουλειά του γνωστού θεατρικού χορογράφου Ισίδωρου Σιδέρη που βλέπουμε στην Κύπρο. Είναι πλήρως κατανοητό πώς μπορεί να ασφυχτιά ένας χορογράφος μέσα στα παραδοσιακά «σκηνοθετοκρατούμενα» ανεβάσματα των παραστάσεων του αρχαίου δράματος, όπου το κείμενο υλοποιείται μέσα από τον προφορικό λόγο των ηθοποιών, ενώ στην κίνηση ανατίθεται ο βοηθητικός ρόλος να «ζωντανέψει» τα λυρικά κομμάτια και να προσθέσει γενική θεματικότητα. Το σώμα ως εκφραστικό όργανο αφήνεται συχνά σε υπολειμμένη, η κίνηση δε γεννιέται από το λόγο, αλλά επικολλλάται στην επιφάνεια της παράστασης. Η «Θεατροκίνηση» του Ισίδωρου Σιδέρη είναι πράξη επαναστατημένου χορογράφου, ο οποίος δηλώνει ως στόχο του το ολοκληρωτικό θέατρο (total physical theatre) με την έννοια της ολοκληρωτικής εκμετάλλευσης όλων των εκφραστικών μέσων που διαθέτει ο ηθοποιός με την προτεραιότητα δοσμένη στην κινησιακή ανάγνωση του κειμένου. Οι «Βάκχες» φαντάζουν πρόσφορο έδαφος, επειδή η αρχική έκφραση των βακχικών τελετουργιών ήταν η σωματική κινησιακή με την κυριαρχία του λόγου να έπεται στο ακόλουθο στάδιο εξέλιξης.

Ταυτόχρονα μ' αυτό όμως οι «Βάκχες» είναι ένα από τα πιο πολύσημα, πιο αινιγματικά κείμενα του αρχαίου ελληνικού δράματος. Είναι έργο-«αγών», στον οποίο ο κάθε ερμηνευτής /σκηνοθέτης μπορεί να δει (και αυτό είναι ήδη μια ερμηνευτική τοποθέτηση) μια διαφορετική σύγκρουση αντίπαλων στοιχείων. Έτσι σε μια παράσταση των «Βακχών» μπορεί κανείς να δει το φυσικό να συγκρούεται με το τεχνητό, το πρωτόγονο, το αχαλίνωτο με το πολιτισμικά μορφοποιημένο, σε μιαν άλλη το παραδοσιακό βίαια να εμβολιάζεται από το ξενόφερτο, σε μια τρίτη ο στενόμυαλος πουριτανισμός να αντιστέκεται στην τελικά θριαμβεύουσα σεξουαλικότητα. Οι «Βάκχες» είναι έργο-παγίδα, που αναγκάζει συνήθως το σκηνοθέτη να περ μέσα από τις ερμηνευτικές του επιλογές περισσότερα για τον εαυτό του απ' ό,τι είχε σκοπό και το τελικό σκηνικό αποτέλεσμα να αποτελεί προϊόν της συνειδητοποιημένης ή μη αυτοψυχανάλυσής του.

Η physical μέθοδος του Σιδέρη δεν είναι παρά τεχνοτροπία που επιλέχθηκε και καλά χρησιμοποιήθηκε στη συγκεκριμένη παράσταση. Ο θεατής εντυπωσιάζεται με

τη γλώσσα της παράστασης, συντομα εξοικειώνεται μ' αυτήν και αναμένει να δει ποια ερωτήματα διάβασε ο σκηνοθέτης στο κείμενο και ποιες απαντήσεις έδωσε. Η φουτουριστική μεταλλική κατασκευή του σκηνικού του Γιάννη Κατρανίτσα προορίζεται να εκφράσει τη στεγνή, άγονη πόλη του Πενθέα και η σφαίρα-κλουβί, μέσα στην οποία αυτοεγκλωβίζεται ο Πενθέας, συμβολίζει, εικάζω, την άρνησή του ν' ανταποκριθεί στο κάλεσμα της φύσης, στο διονυσιακό στοιχείο. Αλλά στην τετελεσμένη πραγματικότητα της παράστασης (και παρά την πρόθεση του σκηνοθέτη) ο Διόνυσος δεν εμφανίζεται ως ζωήρας, ως Μεσσίας, αλλά ως σκληρός κατακτητής. Η κάποτε τριπλή, κάποτε διπλή (Κ. Κοσμίδης, Α. Μπουρδούμης, Σπ. Περδίου) μορφή του Διόνυσου κυριαρχεί στη σκηνή τόσο που αρχίζει να ταυτίζεται αυτόν και όχι τον αδύναμο Πενθέα (Ο. Παπασπηλιόπουλος) με την πολεμική σκηνική κατασκευή, μια και δεν υπάρχει κάποιο στοιχείο στην παράσταση που να μπορούσε να διαβαστεί ως στοιχείο φυσικής/διονυσιακής ελευθερίας. Οι τρεις μορφές, που μάλλον στόχο είχαν να ενσαρκώσουν το τρίπτυχο Θεός-άνθρωπος-κτήνος, απλώς ενισχύουν τη ρώμη του Διόνυσου, στην οποία ο Πενθέας τελικά μαζοχιστικά υποτάσσεται. Η αμφισημία μεταφέρεται από τη μορφή του Διόνυσου στη μορφή του Τειρεσία που παίζεται από γυναίκα ηθοποιό (Νικολίνα Μουαΐμη) κάτι που παρόλη τη διακειμενική μυθολογική παράδοση που θέλει τον Τειρεσία τυφλό προφήτη με διπλή φύση άνδρα και γυναίκας, στην παράσταση της Θεατροκίνησης δε δικαιολογείται και δε «σημαίνει».

Ο χορός της παράστασης υιοθετεί και εφαρμόζει πολύ καλά τις προσαγές του σκηνοθέτη, όπως και του χορογράφου της παράστασης Κ. Κοσμίδη και βρίσκεται (μετά από τη σκόπιμη στατική εισαγωγή) σε συνεχή έντονη κίνηση, άριστα συντονισμένη με τη μουσική του Γιάννη Μεταλλινού και όχι εις βάρος του λόγου της γοητευτικής μετάφρασης του Γιώργου Χειμωνά. Αλλά η μόνιμη κινησιολογική και οπτική (κοστούμια Στ. Αντωνόπουλος) ένταση δεν αφήνει περιθώριο κλιμάκωσης της παράστασης, η οποία αποκτά μια λάθος κλίση-από ψηλά στα χαμηλά. Η Δήμητρα Χατούπη (Αγαύη), υποστηριζόμενη από το Φώτη Θωμαΐδη (Κάδμος), διαχωρίζει, σχεδόν απομονώνει τη σκηνή του σπαραγμού και του θρήνου από την υπολοιπή παράσταση, δίνοντας βάθος στο λόγο και τραγική επιβράδυνση στην κίνηση. ●